

Tutkija Markku Tapio, Työvoimaministeriö
 ULKOMAALAISET SUOMESSA

Suomi on siirtolaisuuden lähtömaa. Toisesta maailmansodasta vuoteen 1971 saakka maamme kärsi joka vuosi muuttotappiota. Vuosina 1972 ja 1973 siirtolaisuustase osoitti poikkeuksellisesti voittoa ja vuoden 1974 osaltakin kehitys on säilynyt toistaiseksi positiivisena.

Maastamme on toisen maailmansodan jälkeen muuttanut ulkomaille runsaat 450 000 henkilöä, joista vajaat 300 000 on jäänyt palaamatta. Ruotsiin näistä on muuttanut noin 370 000 henkilöä, joista noin 135 000 henkilöä on palannut takaisin.

Maahanmuuttaneista valtaosa on ollut Ruotsista palanneita suomalaisia. Muiden Pohjoismaiden kansalaisia on muuttanut maahamme verraten vähän (arviolta 2000-3000 asuu maassamme), vaikkakaan tarkkaa tietoa heidän lukumäärästään ei ole käytettävissä. Vähäistä on ollut myös ei-pohjoismaalaisten Suomeen muutto: heitä asuu tällä hetkellä maassamme vajaa 10 000 henkilöä. Näistä noin 1500 henkilöä on kansalaisuudettomia, lähinnä ns. emigrantteja, jotka ensimmäisen ja toisen maailmansodan aikana saapuivat Suomeen Baltiasta ja Neuvostoliitosta ja joille on myönnetty ns. muukalaispassi.

Noin 8000 ei-pohjoismaalaisista on sellaisia, joilla on jonkin ulkomaan kansalaisuus. Neljällä viidenneksellä (noin 6500:lla) heistä oleskelulupa on pitkäaikainen - yli puoli vuotta kestävä.

Voimassa olevia työlupia on vajaat 4500, mikä merkitsee sitä, että noin 0.2 % työvoimastamme muodostuu Pohjoismaiden ulkopuolelta tulleista ulkomaalaisista. Eikä mainittu osuus kovinkaan paljon kasvane, vaikka ottaisimme myös maassamme asuvat Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Islannin kansalaiset huomioon. Verrattuna esim. Ruotsiin, jossa ulkomaisen työvoiman osuus nousee tällä hetkellä noin 6 %:iin, siirtotyövoiman ongelma on maassamme pysynyt toistaiseksi sangen vähäisenä. Kasvua ko. työvoiman määrässä on kuitenkin jatkuvasti tapahtunut: vuodesta 1967 vuoteen 1974 työlupien määrä on lisääntynyt vajaalla tuhannella.

Suomessa oleskelevista muiden Pohjoismaiden kansalaisista ei ole käytettävänä tilastotietoja. Muita ulkomaalaisia koskevia tietoja on saatavissa pääasiassa sisä-

asiainministeriön ulkomaalaistoimiston rekistereistä. Seuraavassa tarkastellaan ulkomaalaisten jakautumista kansalaisuuden, sukupuolen ja iän, ammatin ja elinkeinon, oleskelualueen sekä Suomeen tulon syyn mukaan. Tarkastelun kohteena ovat lähinnä ne noin 6500 ulkomaalaista, joiden oleskelulupa oli vuoden 1974 alussa voimassa ja sen kestoaika oli yli puoli vuotta.

Suurimman kansalaisuusryhmän eli vajaan neljänneksen ei-pohjoismaalaisista muodostavat Saksan Liittotasavallan kansalaiset. Vajaa viidennes on USA:n kansalaisia. Seuraaviksi suurimmat kansalaisuusryhmät ovat neuvostoliittolaiset, Iso-Britannian kansalaiset ja puolalaiset. Entisiä Suomen kansalaisia ulkomaalaisista on runsas kymmenesosa, ja yli puolet heistä on tällä hetkellä USA:n kansalaisia.

Sukupuolijakauma on merkittävästi miesvoittoinen - noin kaksi kolmannesta ei-pohjoismaalaisista on miespuolisia. Ikkäjakautumassa alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden osuudet ovat suunnilleen yhtä suuret - noin 10 %. Noin puolet ulkomaalaisista on 15-34-vuotiaita, mikä osuus on huomattavasti suurempi kuin Suomen väestössä. Lasten ja iäkkäämpien työikäisten osuudet ovat sen sijaan selvästi pienempiä, kun taas vanhusten osuudet eivät merkittävästi poikkea toisistaan.

Siviilisäätyjakautumaltaan ulkomaalaiset eivät kovin oleellisesti poikkea maamme väestöstä. Naimisissa olevia 15 vuotta täyttäneistä ulkomaalaisista on runsas kolme viidennestä ja naimattomia runsas neljännes. Suurimmalla osalla eli yli kahdella kolmanneksella naimisissa olevista aviopuoliso on Suomen kansalainen. Yleisin lapsiluku on yksi.

Vajaa puolet ulkomaalaisista edustaa ammatilliselta taustaltaan teknistä, yhteiskuntatieteellistä, humanistista tai taiteellista alaa. Keskeisimpiä näille aloille kuuluvia ammattiryhmiä ovat kieltenopettajat, muusikot, insinöörit, teknikot ja arkkitehdit. Muista ammattialoista voidaan vielä mainita tilinpidolliset ja konttoritekniset sekä kaupalliset alat, teollinen ja koneenhoitoala sekä palvelualat. Ammattialoittainen jakautuma noudattelee pääpiirteissään sitä jakautumaa, mikä saadaan ulkomaalaisten Suomessa tekemän työn ammatillisen luonteen perusteella. Niinpä voidaan todeta, että täällä puoli vuotta ja sitä kauemmin olevat työskentelevät ainakin muodollisesti ammattiaan vastaavissa tehtävissä.

Elinkeinojakautumassa painopiste on palveluelinkeinoissa: noin kaksi kolman-

nesta ulkomaalaisista toimii näissä elinkeinoissa. Koko Suomen työvoimassa vastaava osuus on vajaa puolet. Jalostustuotannon osalta osuudet ovat sen sijaan samaa suuruusluokkaa - noin kolmannes - kun taas alkutuotannon osuus ulkomaalaisten elinkeinajakautumassa on mitätön.

Ulkomaalaisten alueellinen sijoittuminen on Helsinki-keskeistä, sillä Helsingissä ja sen välittömässä vaikutuspiirissä asuu hieman yli puolet ulkomaalaisista. Työhön osallistuvista tämä osuus on vieläkin suurempi.

Ulkomaalaisten Suomeen muutttoa ei voida pitää ensisijassa työvoiman maahanmuuttona, ei ainakaan siinä mielessä mitä se on ollut Ruotsin ja muiden työvoimaa vastaanottaneiden länsimaiden osalta. Suomeen on tuotu työvoimaa vain kansainvälisen kaupankäynnin puitteissa asenrus- ym.tehtäviä varten, mitä ei voida pitää siirtolaisuutena sen varsinaisessa merkityksessä. Varsinaista siirtolaisuutta edustava maahanmuutto Pohjoismaiden ulkopuolelta voidaan katsoa etupäässä yksilötason syihin perustuvaksi: joko on menty naimisiin tai kihloihin suomalaisen kanssa, ollaan suomalaisen ystävän luona, vietetään vanhuutta entisessä kotimaassa tai ollaan muutoin kiinnostuneita maastamme ja sen elämänmenosta.

Tyypillinen siirtolaisuuden selitysmalli, jonka mukaan siirtolaisuusvirrat kulkevat taloudellisesti vähemmän kehittyneistä maista kehittyneimpiin teollisuusmaihin, ei päde Suomeen muuttaneiden ulkomaalaisten suhteen. He ovat enimmäkseen tulleet Suomea taloudellisesti voimakkaimmista maista, kuten Saksan Liittotasavalasta, USA:sta jne.